

Medzinárodné podujatie Rady Európy k 10. výročiu Európskeho dohovoru o krajine

Nové výzvy, nové príležitosti

EUROPEAN LANDSCAPE CONVENTION
CONVENTION EUROPÉENNE DU PAYSAGE

V októbri 2010 bola v talianskej Florencii najdiskutovanejšou témou ochrana, manažment a plánovanie krajiny, pretože pri príležitosti 10. výročia podpísania Európskeho dohovoru o krajine (EDoK) sa konalo široké spektrum podujatí. Na všetkých bola početná účasť zástupcov viacerých ministerstiev, univerzít, vedeckých inštitúcií a mimovládnych organizácií zo Slovenska.

Kvalita krajiny – kvalita života

Podujatie s podtitulom *Krajina – spoločná kultúra* organizované Radou Európy a talianskym Ministerstvom kultúry bolo rozdelené na tzv. prípravný deň a slávnostný deň. Počas toho prvého prebiehala konferencia v rôznych tematických sekciách, úvodný blok reflektoval zmenu očakávaní verejnosti od roku 2000 a potreby prenosu aktivít z medzinárodnej úrovne na lokálnu, ale aj opačne. O úlohe, skúsenosti a potenciáli združení pracujúcich v oblasti ochrany, manažmentu a plánovania krajiny hovorila vo svojom vystúpení zástupkyňa Konferencie mimovládnych organizácií pri Rade Európy (www.coe.int/t/ngo), ktorá sa prostredníctvom svojich členov (medzinárodná sieť mimovládnych organizácií na podporu EDoK Civilscape je členom od roku 2009) snaží presadzovať hodnoty vyznávané Radou Európy do praxe v spolupráci s 3. sektorom. V rámci pozitívnych príkladov bol v sekcii prezentovaný ukončený projekt talianskeho Ministerstva pôdohospodárstva *Národný katalóg historických vidieckych krajín* (www.landscape.unifi.it/en/catalogo_nazionale.asp) ako vynikajúci príklad mapujúci stav v súčasnosti obhospodarovaneho vidieka rešpektujúceho historické tradície a praktiky.

Kvalita krajiny – kvalita politiky

Írska organizácia Rada kultúrneho dedičstva predstavila v ďalšom bloku projekt *Hodnotenie charakteru krajiny* (www.heritagecouncil.ie/landscape/) a s ním súvisiace multidisciplinárne tréningy, za ktorý v spolupráci s 8 ďalšími inštitúciami získala v roku 2009 Cenu prezidenta Írskeho krajinného inštitútu. V tomto roku bola po prvýkrát udeľená Cena Rady Európy za krajinu (www.coe.int/t/dg4/cultureheritage/heritage/Landscape). Najvyššie ocenenie získala samospráva Lille za rozsiahly krajinársky park La Deûle, ktorý na ploche 300 ha zlepšil kvalitu krajiny priemyselného regiónu Lille, metropoly na severe Francúzska, premenou suburbánneho prostredia na rekreačné zázemie, v spolupráci s verejnosťou (www.lillemetropole.fr).

Zvyšovanie povedomia, školenia a vzdelávanie

Blok, v ktorom v rámci kampane budovania vzťahu ku každodennej, lokálnej krajine oslovujúcej verejnosť uviedli nórsky film o vzťahu obyvateľov k ich každodennej krajine (www.regjeringen.no) a vytváraniu povedomia o tom, že krajina je aj priestor, kam chodíme každý deň venčiť psa či kočikovať bábätká. Dôležitá úloha univerzít a vyššieho vzdelávania pri presadzovaní záväzkov

dohovoru sa prezentovala prostredníctvom práce sietí UNISCAPE (www.uniscape.eu), Medzinárodnej siete univerzít na podporu EDoK, a ECLAS (www.eclas.org) Európskou organizáciou škôl krajinej architektúry.

Krajina: dedičstvo Európy

Na zachovanie spoločného dedičstva – rôznych typov krajín – sú členské štáty vyzývané spolupracovať nielen v rámci cezhraničných regiónov, ale aj výmenou skúseností a informácií. Vzájomná spolupráca a implementácia sa má riadiť odporúčaním Výboru ministrov CM/Rec (2008)3 členským štátom týkajúcim sa usmerení pre implementáciu Európskeho dohovoru o krajine (www.coe.int/culture). Za účelom monitorovania pokroku a porovnávania informácií sa pripravuje informačný systém Rady Európy o Európskom dohovore o krajine ELCIS (CEP-CDPATEP (2010) COE/ELCDatabase 7), ku ktorému sa SR prihlásila ako testovacia krajina. V rámci príkladov v tejto sekcii Európska federácia krajinej architektúry EFLA (europe.iflaonline.org) poukázala na dôležitosť zabezpečenia slobodnej profesie krajinných architektov, čo nie je obvyklé vo všetkých členských krajinách Rady Európy.

V ďalšom vystúpení generálna riaditeľka Rady Európy pre vzdelávanie, kultúru a dedičstvo, mládež a šport **Gabriella Battaini-Dragoni** vyzdvihla v EDoK podporu účasti verejnosti na posilňovaní participatívnej demokracie v spravovaní na miestnej úrovni. Za veľmi dôležité považuje uvedenie filozofie EDoK aj do života miest pri ochrane prírodných a kultúrnych hodnôt. Taliansky minister kultúrneho dedičstva **Sandro Bondi** vysoko ocenil výzvy, ktoré priniesol EDoK v oblasti ochrany hodnôt krajiny, posilňovaní jej udržateľného využívania a zachovania jej hodnôt pre budúce generácie. Vo všetkých týchto oblastiach je osobitne dôležité rozvíjať medzirezortnú spoluprácu a v tom vidí významnú príležitosť do

sidiarity. Rusko pripravuje prehodnotenie existujúcich politik v priestorovom plánovaní a má záujem podpísať a ratifikovať EDoK. S krátkym zhrnutím výsledkov prvého dňa rokovania vystúpil prezident konferencie Rady Európy o EDoK **Jean-Francois Seguin**, ktorý upozornil, že nestačí EDoK ratifikovať, ale rozhodujúca je jeho implementácia. Požiadavky EDoK je potrebné premietnuť nielen na národnú, ale predovšetkým na regionálnu úroveň. Odporúčal pokračovať v doterajšej organizácii workshopov a pozval účastníkov do Portugalska, kde sa bude na jeseň budúceho roka konať 10. workshop Rady Európy. Zhrnutie rokovania z prvého dňa doplnil generálny riaditeľ Ministerstva kultúrneho dedičstva Talianska **Roberto Cecchi**, ktorý povedal, že 10-ročné skúsenosti s implementáciou EDoK ukázali jeho význam aj v oblasti posilňovania spoločnej európskej identity a upozornil na potrebu viac hovoriť o nutnosti zmien v územnom plánovaní a v spravovaní krajiny, aby sa účinnejšie premietli osobitosti a špecifické črty do plánovania. Vyzdvihol tiež dôležitosť strategického manažmentu v spravovaní krajiny.

Ako Slovensko plní povinnosti vyplývajúce z dohovoru?

Platnosť Európskeho dohovoru o krajine v podmienkach SR začala 1. 12. 2005. Päťročná skúsenosť s implementáciou tak významného dohovoru ukazuje, že na lepšie zabezpečenie starostlivosti o krajinu je potrebná a nevyhnutná zmena legislatívy, nastavenie nových silných finančných nástrojov na realizáciu praktických projektov na zlepšenie stavu krajiny – jej všetkých typov. Vypracovanie ucelenej stratégie starostlivosti o krajinu je výzvou tohto volebného obdobia nielen pre jeden rezort, ale všetky sektory, ktoré v krajine majú kompetencie a záujmy.

V zmysle článkov 1, 2, 3 dohovoru podľa uznesenia vlády č. 201 zo 16. 3. 2005 v bode D.3 minister životného prostredia v spolupráci s ministrami výstavby a regionálneho rozvoja, kultúry a pôdohospodárstva majú zabezpečiť vykonávanie dohovoru. Za týmto účelom vznikla v júni 2006 medzirezortná komisia pre zabezpečenie vykonávania dohovoru, ktorá si dnes, po rozsiahlych kompetenčných a inštitucionálnych zmenách, vyžaduje aktualizáciu členov.

Podľa článku 4 dohovoru SR podporuje princíp subsidiarity, preto MŽP SR v predchádzajúcom období podporovalo spoluprácu s medzinárodnými sieťami lokálnych a regionálnych autorít, univerzít a MVO, do ktorých sa snažilo získať slovenských zástupcov na miestnych a regionálnych úrovniach, čo sa podarilo.

Podľa článku 5 v oblasti legislatívy jediná zmena, ktorá sa od podpisu dohovoru udiala, je prijatie zákona č. 7/2010 Z. z. o ochrane pred povodňami. V oblasti implementácie krajinných politik nástrojom, ktorý je v SR využívaný, je Program obnovy dediny. Pre prácu s verejnosťou existuje každoročná národná konferencia *Krajina – Človek – Kultúra*. V oblasti integrovania krajiny do koncepcií majúci priamy či nepriamy vplyv

Krajina, spoločná kultúra. Motto 10. výročia EDoK sa nieslo v duchu posilnenia starostlivosti o kultúrnu krajinu v Európe ako spoločné dedičstvo tvoriace našu identitu (archív Rady Európy)

budúcnosti. Člen parlamentného zhromaždenia Rady Európy pre životné prostredie, poľnohospodárstvo, miestne a regionálne záležitosti a člen Federálnej rady Ruska **Valerij Sudarenkov** na príklade Ruska uviedol veľké škody, ktoré spôsobili tohtoročné požiare na ruskej krajine. Zdôraznil, že v oblasti starostlivosti o krajinu je veľmi potrebné rozdeliť kompetencie na princípe sub-

na krajinu bola v roku 2010 schválená Metodika hodnotenia vizuálnych vplyvov na krajinu na veterné elektrárne a materiál štandardy a limity pre umiestňovanie veterných elektrární a veterných parkov v SR.

Podľa článku 6 je zvyšovanie povedomia realizované v SR prostredníctvom kampane SAŽP vydávania propagačných materiálov zameraných na ochranu, manažment a plánovanie krajiny. Oblasť školení a vzdelávania je realizovaná prostredníctvom študijných programov na viacerých univerzitách, ale aj špeciálnou Inšpiračnou školou obnovy vidieka. Pre oblasť identifikácie a hodnotenia krajinných typov v roku 2010 bola schválená Metodika identifikácie a hodnotenia charakteristického vzhľadu krajiny a Metodika typológie krajiny SR ako základného dokumentu, ktorého vypracovaním bude možné stanoviť presnejšie kritériá manažmentových opatrení jednotlivých regiónov SR.

Podľa článku 7 dohovor má prepojenie na rôzne existujúce medzinárodné programy a dohody, využitie väčších synergií pri implementácii si však vyžaduje ďalšie kapacitné posilnenie.

Podľa článku 8 SR spolupracuje intenzívne s Radou Európy, výsledkom čoho bol spoločný workshop na tému

Integrovaný manažment územia, ktorý sa uskutočnil v roku 2008 v období slovenského predsedníctva vo Výbore ministrov Rady Európy. V predchádzajúcom období SR spolu s Radou Európy organizovali aj medzinárodné podujatie Zdieľanie zodpovednosti nášho regiónu – definovanie verejného záujmu v územnom plánovaní.

Podľa článku 9 v spolupráci pri cezhraničných územiach za pozitívny príklad možno uviesť zriadenie cezhraničného geoparku Novohrad – Nógrad a jeho prijatie do Sieť európskych aj svetových geoparkov pod patronátom UNESCO.

Podľa článku 10 pri monitorovaní dohovoru je očakávaný oficiálny dokument Rady Európy, v rámci ktorého sa momentálne pripravuje informačný systém, podľa ktorého bude zreteľnejšie, ktoré nástroje a akým spôsobom využívajú členské štáty Rady Európy na im-

Pohľad do Auly Magny na slávnostné otvorenie konferencie *Žijúca krajina* (foto: M. Kozová)

plementáciu záväzkov dohovoru.

V roku 2010 sa po prvýkrát v SR udelila *Cena SR za krajinu* ako naplnenie článku 11. Slovenský víťaz bude zastupovať našu krajinu v medzinárodnej súťaži *Cena Rady Európy* za krajinu.

Výzva mimovládneho sektora: Od vízie k akcii

CIVILSCAPE – Medzinárodná sieť mimovládnych organizácií na podporu EDoK v rámci workshopu vo Florencii poskytla svojim členom množstvo nových informácií a možností zapojiť sa do aktuálnych projektov:

Eucaland (www.eucalandproject.eu) je proaktívna sieť zameraná na poľnohospodárske krajiny Európy, do ktorej je zapojených 40 krajín (za SR je to Ústav krajinej ekológie SAV), koordinátorom je anglická University of Cambridge. Nový projekt Civilscapu v

rámci Citizenship Programe 2007 – 2013 sa nazýva **Aktívny občan v kultúrnej krajine Európy – prvý krok k intenzívnejšej spolupráci** (eacea.ec.europa.eu/citizenship) a je zameraný na podporu šírenia pozitívnych príkladov. Grand na prepájanie tém archeológie a krajiny má názov **Pusti sa (vykopávať) do kultúrnej krajiny!** Na premostenie znalostí starých a nových EÚ členov s kandidátskymi krajinami je zameraná aktivita **Podmanivá mladosť!** – zvyšovanie uvedomenia a dialóg s mladými

obyvateľmi (www.civilscape.org). Dvojročný projekt **ARTicipation** – vplyv umeleckého vzdelania na proces zmien rieši vzťah umenia a EDoK (www.engage.org). Projekt **Oskorušu – strom pre novú Európu** predstavil zástupca českej Miestnej akčnej skupiny Strážnicko za účelom získania partnerov pre celoeurópsku iniciatívu (www.treeforeurope.com). Strom sa symbolicky zasadil vo florentskej Ville Romana za spolupráce českej mimovládnej organizácie CENELC.CZ.

Európsky dohovor o krajine z vedeckej perspektívy: Konferencia *Žijúca krajina*

Medzinárodná vedecká konferencia *Žijúca krajina* (Living Landscape) bola zameraná na otázku *ako veda prispieva k implementácii Európskeho dohovoru o krajine a ktoré sú hlavné témy pre ďalší rozvoj krajín Európy*. Konferencia sa konala v priestoroch starobylej Univerzity vo Florencii, v krásnej Aule Magna, a časť programu sa konala na Fakulte architektúry. Organizátorom konferencie bola UNISCAPE – Medzinárodná sieť univerzít podporujúcich implementáciu EDoK, ktorej predsedá prof. Bas Pedrolí. Na konferencii sa zúčastnilo viac ako 200 účastníkov z Európy (Taliansko, Nemecko, Holandsko, Belgicko, Veľká Británia, Rakúsko, Slovensko, Česká republika, Poľsko, Portugalsko, Rumunsko, Slovinsko, Španielsko, Írsko, Nórsko, Švédsko, Dánsko, Fínsko, Luxembursko, Francúzsko, Rusko, Maďarsko, Grécko, Škótsko), ale aj z Kanady a Japonska.

Pri tejto príležitosti vyšiel zborník článkov všetkých prednášateľov a zborník ďalších článkov, ktoré vybral vedecký výbor konferencie. Obidva diely zborníka spolu s knihou, ktorú vydala sieť UNISCAPE, dostali všetci účastníci konferencie.

Konferenciu otvorila prorektorka Univerzity vo Florencii Elisabetta Cerbai. Úvodné vystúpenia predniesli generálny

riaditeľ pre krajinu, výtvarné umenie, architektúru a súčasné umenie Ministerstva pre kultúrne dedičstvo Talianska Mario Lolli Ghetti a riaditeľka odboru priestorového plánovania Toskánskeho regiónu Anna Marson. Vedeckú časť konferencie uviedol prezident siete UNISCAPE Carlo Magnani. V prvej plenárnej časti konferencie, ktorú viedol Bas Pedrolí, vystúpili štyria renomovaní odborníci, a to: **Gian Franco Carlei** z Univerzity vo Florencii, ktorého prednáška bola zameraná na právne aspekty implementácie EDoK a jeho prepojenie s Aarhuským dohovorom. **Marc Antrop** z Univerzity

Prof. Bas Pedrolí, riaditeľ Uniscap, hlavný organizátor vedeckej konferencie *Žijúca krajina*, ktorý sa v septembri 2010 zúčastnil kolokvia krajinných katedrií na TU Zvolen (foto D. Bevilacqua)

v Gente (Belgicko), čestný prezident LANDSCAPE EUROPE svoju prednášku orientoval na vedecké perspektívy EDoK, si položil dve základné otázky: *čo vieme o krajinách v Európe a do akej miery vieme tieto krajiny aj riadiť?* **Ervin Laszlo**, prezident medzinárodnej nadácie Klubu v Budapešti, kancelár Centra pre pokračujúce štúdie z Univerzity Giordana Bruna predniesol prednášku na tému *Humánnosť a živá príroda: úvahy o spôsoboch preklenutia nejasností*. **Michael Jones** z Nórskej univerzity pre vedu a technológiu v Trondheime svoje vystúpenie zamerail na umenie efektívnej participácie: vedecké posúdenie.

Ďalší vedecký program prebiehal v štyroch paralelných sekciách:

Vnímanie krajiny – sekciu viedla Teresa Pinto Correia z Univerzity v Evore (Portugalsko) a spravodajcom bol Almo Farina z Univerzity Urbino (Taliansko).

Identifikácia krajinných typov a typológia – sekciu viedla Annalisa Calcagno Maniglio z Univerzity v Janove (Taliansko) a spravodajcom bol Marc Antrop z Univerzity v Gente (Belgicko).

Vplyv koncepcií na krajinu – sekciu viedol Bas Pedrolí a spravodajcom bol Michel Prieur z Univerzity v Limogese (Francúzsko). V tejto sekcii bola zaradená prezentácia slovenských účastníkov P. Mišíkovej, M. Kozovej a M. Hubu: *Využitie vedeckých výsledkov v Národnom programe implementácie Európskeho dohovoru o krajine v SR a jeho hlavné priority*.

Participácia – sekciu viedol Peter Howard, medziná-

rodný koordinátor pracovnej skupiny pre výskum krajiny (Veľká Británia) a spravodajcom bola Saša Dobričić z Univerzity Nova Gorica (Slovinsko).

Po skončení paralelných sekcií viceprezident siete UNISCAPE z Medzinárodnej univerzity v Andalúzii (Španielsko) **Florencio Zoido** predstavil Európsky magisterský kurz *Ochrana, manažment a plánovanie krajiny*. V záverečnej časti konferencie odzneli ešte dve plenárne prednášky. Teresa Pinto Correia zhodnotila súčasné výzvy EDoK a načrtla ďalšiu stratégiu vedeckého výskumu a Franco Zagari z Mediteránnej Univerzity v Kalábrii (Taliansko) predstavil prvú knihu, ktorú vydala

sieť UNISCAPE: *Krajina ako projekt*. Prehľad názorov členov siete UNISCAPE (*Landscape as a Project. A survey of views among UNISCAPE members*). Konferenciu zakončil rektor Univerzity vo Florencii Carlo Magnani.

Vedecký brífing

Bol dôležitou súčasťou prvého dňa konferencie, zorganizovaný v spolupráci s organizáciami *Európska spolupráca v oblasti vedecko-technického výskumu* (European Cooperation in the field of Scientific and Technical research – COST) a *Európska nadácia pre vedu* (European Science Foundation – ESF). COST je medzivládny európsky rámec pre medzinárodnú spo-

luprácu na výskumných činnostiach, ktoré sú financované na národnej úrovni. Keďže bol založený v roku 1971, ide o najstarší európsky systém na vytváranie sietí v oblasti výskumu. V súčasnosti ho tvorí 35 členských krajín a jeden spolupracujúci štát. COST nefinancuje samotný výskum, ale spája výskumné skupiny v rôznych krajinách, ktoré sa venujú špecifickým otázkam, podporuje vytváranie sietí, konferencie, krátkodobé výmeny vedeckých pracovníkov a publikačnú činnosť. Koordinačná činnosť sa podporuje z rámcového programu EÚ pre výskum a technologický rozvoj. COST, ako dôležitý pilier Európskeho výskumného

Čo sa deje s dohovorom v jednotlivých členských krajinách?

Počas oficiálnej oslavy výročia dohovoru dostalo 47 členských štátov Rady Európy možnosť 10-minútového vystúpenia, z nich to vrátane Slovenska využili tieto:

Belgicko (EDoK vstúpil do platnosti 1. 2. 2005)

Región Valónsko – zástupcovia vyzdvihli dobrú spoluprácu, spoločné inšpirácie, v rámci 10 rokov dosiahli pozitívne zmeny v plánovaní a manažmente krajiny, usporiadali výstavy, vydali zaujímavé publikácie a rozšírili spoluprácu s miestnymi komunitami, ale aj s univerzitami. Za významné považujú vytvorenie platformy transhraničnej spolupráce s Francúzskom za aktívnej účasti aj zástupcov rôznych záujmových skupín. Pripravujú nomináciu na 2. kolo Ceny Rady Európy za krajinu.

Región Flámsko – prezentovali Atlas krajiny, na ktorého základe pripravujú manažmentové opatrenia a krajinné politiky. Založili observatórium ako odborné krajinné pracovisko.

Chorvátsko (EDoK vstúpil do platnosti 1. 3. 2004)

Pozitívne hodnotili prienik EDoK do novelizácie právnych predpisov týkajúcich sa ochrany prírody, priestorového plánovania a environmentálneho zákona, ako aj do regionálnej politiky. Ako príklady uviedli územie Dubrovníka a Istriu. Zriadili Priestorový plánovací inštitút. Organizujú množstvo podujatí na regionálnej úrovni, multidisciplinárne letné školy architektov a ďalšie vzdelávacie aktivity organizované vysokými školami. K zlepšeniu implementácie EDoK prispelo aj vytvorenie národnej komisie, ktorej členmi sú zástupcovia ministerstiev.

Česká republika (EDoK vstúpil do platnosti 1. 10. 2004)

Zúčastnili sa prvého vyhlásenia Ceny Rady Európy za krajinu. Prezentovali príklady spolupráce so Spoločnosťou pre krajinu (CZ-IALE). Prijali nové zákony a programy (napr. v roku 2006 zákon o územnom plánovaní a stavebnom poriadku, v roku 2009 Program ochrany prírody a krajiny). V lete 2010 sa EDoK dostal do Programového vyhlásenia českej vlády, v októbri 2010 sa konal seminár o implementácii EDoK a starostlivosti o krajinu, na ktorého organizácii sa podieľalo 7 ministerstiev. Výsledkom bola dohoda o medzirezortnej spolupráci v oblasti ochrany, plánovania a manažmentu krajiny.

Cyprus (EDoK vstúpil do platnosti 1. 10. 2006)

V roku 2007 sa konal prvý interdisciplinárny orientovaný seminár o hodnotení charakteru krajiny, na ktorom sa zúčastnili aj zástupcovia MVO, univerzít, miest a obcí. Pracujú na typológii krajiny, ktorá bude obsahovať aj hodnotenie charakteristického vzhľadu krajiny v rôznych mierkach (1: 1000000, 1:250000, 1:50000, 1:10000).

Fínsko (EDoK vstúpil do platnosti 1. 4. 2006)

Nakoľko majú veľa prírodnej krajiny (Landscape Areas of Outstanding Beauty), ich pozornosť je venovaná najmä tejto oblasti. Zúčastnili sa 1. ročníka Ceny Rady Európy

za krajinu. EDoK vo Fínsku podporil verejnú diskusiu o otázkach starostlivosti o krajinu, nadnárodný dialóg (spolupráca s Nórskom, Švédskom, Islandom a Dánskom v rámci Severskej rady) a pozitívne podporil aj diskusiu o tradičnej kultúre a krajinskej politike. Aktualizujú zoznam historických lokalít.

Francúzsko (EDoK vstúpil do platnosti 1. 7. 2006)

EDoK je v kompetencii ministerstva pre ekológiu, ich cieľom je posilniť rozvoj krajiny na všetkých úrovniach. Vyhrali Cenu Rady Európy za krajinu v roku 2009. Ich výskumné programy zamerané na krajinu sú otvorené aj zahraničným vedcom. Aktívne spolupracujú s Belgickom, Švajčiarskom, Talianskom a Španielskom. Venujú sa monitorovaniu zmien krajiny prostredníctvom vizuálnych metód.

Maďarsko (EDoK vstúpil do platnosti 1. 2. 2008)

V roku 2009 vytvorili národnú pracovnú skupinu expertov, ktorá vypracovala koncept stratégie pre implementáciu EDoK, cieľom je zvyšovať povedomie o krajine. Vydávajú popularizačné knižky (napr. Maďarská krajina – maďarské dedičstvo), bulletiny. Na témy súvisiace s EDoK sa riešia rôzne výskumné projekty. Vyhlásili 2. ročník národnej Ceny za krajinu, ktorá je v Maďarsku veľmi populárna a je v nej veľká konkurencia. Organizovali puťovné výstavy kandidátov na národnú cenu. Uskutočňujú školenia a workshopy. Majú skúsenosti s integrovaním EDoK do sektorových politík. Momentálne pracujú na významnom projekte *Téka Inventarizácia a mapovanie dedičstva kultúrnej krajiny Maďarska* (www.tajertektar.hu).

Írsko (EDoK vstúpil do platnosti 1. 3. 2004)

Majú pripravené koncepty legislatívy o národných pamiatkach a krajinskej stratégii. Pripravujú kurzy o hodnotení charakteru krajiny a krajinné observatórium.

Taliansko (EDoK vstúpil do platnosti 1. 9. 2006)

EDoK má v kompetencii Ministerstvo kultúrneho dedičstva Talianska. Zúčastnili sa 1. ročníka Ceny Rady Európy za krajinu, národná súťaž mala množstvo kandidátov. Ministerstvo pôdohospodárstva vydáva na konci roku 2010 publikáciu Katalóg historických poľnohospodárskych krajín.

Lotyšsko (EDoK vstúpil do platnosti 1. 10. 2007)

Pripravujú národnú smernicu pre implementáciu a dlhodobú stratégiu trvalo udržateľného rozvoja do roku 2030, kde by sa mala objaviť aj téma krajiny.

Nórsko (EDoK vstúpil do platnosti 1. 3. 2004)

Organizovali napr. v roku 2007 Nordický seminár (www.norden.org), ktorý sa venoval integrovaniu krajiny do plánovania na regionálnej a miestnej úrovni a seminár o meniacей sa krajine. Plánujú pokračovať v spolupráci v rámci škandinávskych krajín – najbližšie podujatie bude v roku 2011 na Islande. Veľkú pozornosť venujú prípadov-

vým štúdiám. Podporujú projekty s modernou krajinnou architektúrou.

San Marino (EDoK vstúpil do platnosti 1. 3. 2004)

V roku 2008 v synerгии s Dohovorom o svetovom prírodnom a kultúrnom dedičstve vyhlásili prvú lokalitu na zápis do zoznamu Historické centrum San Marino Historic a Mount Titano.

Slovinsko (EDoK vstúpil do platnosti 1. 3. 2004)

Zdôraznili, aký význam mal pre nich projekt Typológia krajiny, ktorý bol rozpracovaný do manažmentových opatrení a územnoplánovacích dokumentácií. Zúčastnili sa 1. ročníka Ceny Rady Európy za krajinu.

Turecko (EDoK vstúpil do platnosti 1. 3. 2004)

Informovali o spôsobe koordinácie EDoK, o potrebe hodnotenia charakteristického vzhľadu krajiny a spolupráce s Ankarskou univerzitou. Zúčastnili sa 1. ročníka Ceny Rady Európy za krajinu.

Veľká Británia (EDoK vstúpil do platnosti 1. 3. 2007)

Predstavili kompletne podporujúce politiky a koncepcie Anglicka, Škótska, Walesu a Severného Írska. Problematiku prírodného a kultúrneho dedičstva majú najmä v Anglicku vynikajúco spracované. V Škótsku a Walese sa venuje veľká pozornosť historickému a kultúrnemu dedičstvu. Dokument Hodnotenie charakteru krajiny je veľkou inšpiráciou pre ostatné členské krajiny Rady Európy.

Srbsko (EDoK podpísali 21. 9. 2007)

Pripravujú ratifikáciu – je predpoklad, že sa stihne do konca roka 2010. Spolupracujú s univerzitami, EDoK je v kompetencii dvoch ministerstiev. Majú spracovanú typológiu okolia Belehradu.

Švédsko (EDoK podpísali 22. 2. 2001)

Robia veľa krokov smerom k ratifikácii dohovoru. Švédska národná rada pre dedičstvo pripravila v roku 2008 dôkladnú analýzu východiskovej situácie pre implementáciu EDoK, ktorý bude v kompetencii ministerstva kultúry – v prieskume oslovili 60 inštitúcií. Ratifikácia je podporovaná aj z regionálnej úrovne, vládne rozhodnutie by malo padnúť do konca roku 2010.

Andora (zatiaľ dohovor ešte nepodpísala)

Pre krajinu je typická vysoká turistická návštevnosť a v tomto kontexte vidia zatiaľ najväčšie prepojenie s EDoK. V spolupráci s univerzitami organizovali celý rad seminárov, workshopov a výstavu *Andora a krajina*. Majú spracovanú mapu kvality krajiny, krajinnú stratégiu budú publikovať v roku 2011.

Rusko (EDoK zatiaľ nepodpísali)

Ohlásili zosilnenie tlaku na podpis dohovoru najmä zo strany vedy a výskumu, pripravujú sa podmienky na prístup k dohovoru. Získali ocenenie UNESCO za ochranu kultúrnej krajiny v roku 2007.

priestoru, preto naďalej zohráva významnú úlohu pri rozvíjaní vedeckej a technickej spolupráce v Európe. Európska nadácia pre vedu (ESF) je asociácia 77 členských organizácií zaoberajúcich sa výskumom a vývojom z 30 európskych krajín. Bola založená v roku 1974, a teda má dlhoročnú tradíciu a skúsenosť v koordinácii celoeurópskych vedeckých a výskumných iniciatív a aktivít. Hlavným poslaním ESF je podpora vysokokvalitného základného vedeckého výskumu na európskej úrovni koordináciou kolaboratívnej spolupráce riešiteľov podporovaných jednotlivými členskými organizáciami ESF. Táto medzinárodná aktivita kombinuje oba prístupy – „zhora dolu“ aj „zdola hore“. Vedecký brífing otvoril a moderoval Tom Bloemers z Univerzity v Amsterdame (Holandsko) a do panelovej diskusie bolo prizvaných päť odborníkov.

Dokument Krajina v meniacom sa svete

Pri príležitosti vedeckého brífingu bol vydaný dokument, ktorý poukazuje na premostenia rozdielov, integráciu disciplín, službu pre spoločnosť (*Landscape in a changing world – Bridging Divides, Integrating Disciplines, Serving Society*), ktorý je zameraný nielen na analýzu dnešného výskumu krajiny, ale aj na jeho ďalšie smerovanie. Obsahuje témy, ktorým bola venovaná aj samotná panelová diskusia: 1. Univerzálny záujem: zabezpečenie krajiny ako spoločného záujmu, 2. Korene a cesty: prichádzame k termínom mobilita a vyvíjanie sa životných štýlov, 3. Reakcie a odolnosť: dlhodobá transformácia krajiny, 4. Road map: krajina ako východisko a kontext budúcej zmeny. V záverečnej časti dokument navrhuje odporúčania smerom k vízií a stratégii európskeho výskumu krajiny a európskeho fóra o krajine (www.esf.org/publications/science-policy-briefings.html).

Medzinárodnú konferenciu Žijúca krajina (Living Landscape) organizovala sieť univerzít – UNISCAPE. Vedci hovorili o nových výzvach a témach vedeckého výskumu na podporu EDoK

Hlavný odkaz: multidisciplinárnosť

Počas celej konferencie, ako aj panelovej diskusie v rámci vedeckého brífingu, bola veľmi bohatá diskusia, ktorá sa dotýkala procesu implementácie EDoK. Bolo predstavených niekoľko konkrétnych pozitívnych, ale aj negatívnych príkladov, s ktorými sa účastníci stretávajú v jednotlivých krajinách. V rámci diskusie sa zdôraznila potreba interdisciplinárnych prístupov, skvalitňovania výskumných metód, spôsobu interpretácie dosiahnutých

výsledkov, ale aj zlepšenia vzájomnej kooperácie medzi všetkými zainteresovanými účastníkmi a zlepšenia koordinácie aktivít v krajine. Viacerí účastníci upozorňovali na to, že treba rešpektovať názory všetkých účastníkov a naučiť sa vzájomne sa počúvať. Diskutovalo sa tiež o potrebe posilniť ochranu, manažment a plánovanie krajiny aj na úrovni Európskej únie, napr. prijatím smernice o krajine. V tejto súvislosti sa zdôrazňovalo, že je potrebné ešte intenzívnejšie uplatňovať environmentálne princípy a ďalšie princípy udržateľného rozvoja, ktoré môžu významne posilniť aj požiadavky na udržateľné využívanie krajiny. Väčšina prezentácií je prístupná na www.uniscape.eu.

Postgraduálny kurz Výskum krajiny

Jedným zo sprievodných podujatí konferencie bol kurz pre doktorandov, ktorý pripravil UNISCAPE v spolupráci s Florentskou univerzitou a Európskym univerzitným inštitútom. Kurz bol zameraný na interdisciplinárny prístup vo výskume krajiny s témami ako štúdie participácie, štúdie vnímania krajiny, identifikácia krajín a typológia (urbánna, vidiecka, prímestská) a vplyvy rozvoja politik na krajinu. Súčasťou bola odborná exkurzia v regióne Chianti s praktickými ukážkami manažmentu krajiny. Symbolicky sa tu zasadil ovocný strom oskoruša v spolupráci s MAS Strážnicko a CENELC.CZ. UNISCAPE má záujem pokračovať v organizovaní podobných kurzov, SR vyslovila záujem v budúcnosti v tejto oblasti spolupracovať a pripraviť podobný kurz na Slovensku.

Pavína Mišíková, MŽP SR

mišikova.pavina@enviro.gov.sk

Mária Kozová, Prírodovedecká fakulta UK Bratislava

kozova@fns.uniba.sk

Anna Kršáková, SAŽP, Centrum starostlivosti o vidiecku krajinu

anna.krskova@sazp.sk

Medzinárodná konferencia Krajina – Človek – Kultúra 2010

Už 14. ročník medzinárodnej konferencie KRAJINA – ČLOVEK – KULTÚRA sa uskutočnil v Banskej Bystrici od 13. do 14. mája 2010. Konferencia neodmysliteľne patrí medzi podujatia organizované pre podporu implementácie Európskeho dohovoru o krajine a podujatia podporujúce výmenu poznatkov v procese zabezpečenia udržateľného systému starostlivosti o krajinu na Slovensku.

Konferenciu pod záštitou Ministerstva životného prostredia SR zorganizovala Slovenská agentúra životného prostredia spoločne s Regionálnym environmentálnym centrom Slovensko, s podporou partnerov – Technickej univerzity vo Zvolene a Únie miest Slovenska. Ústrednou témou konferencie bolo 10. výročie Európskeho dohovoru o krajine, Medzinárodný rok biodiverzity a vyhlásenie prvého ročníka Ceny Slovenskej republiky za krajinu. Konferencie sa zúčastnilo viac ako 130 účastníkov.

V dvojdňovom programe konferencie odznelo viac ako 20 odborných príspevkov. V úvode konferencie bol vyhlásený prvý ročník Ceny Slovenskej republiky za krajinu 2010.

Prvý blok konferencie bol zameraný na krajinu, jej ochranu, tradičné spôsoby života, biologické zdroje a

prínosy z využívania tradičných vedomostí v nadväznosti na starostlivosť o krajinu. Na záver prvého dňa konferencie mali účastníci možnosť pokračovať v neformálnom programe na spoločenskom večeri.

Druhý blok konferencie sa venoval problematike vplyvu zmeny klímy na biodiverzitu, nástrojom na jej zmierňovanie a úspešným iniciatívam v tejto oblasti.

V tomto bloku sa hodnotil pokrok v implementácii Dohovoru o biologickej diverzite, prijatom v Riu de Janeiro v júni 1992 (Slovensko ratifikovalo dohovor v roku 1994).

Tento blok sa niesol v znamení podpory súťaže Hlavné mestá biodiverzity, do ktorej sa na Slovensku

zapojilo dvadsať miest.

Konferencia bola zároveň príspevkom Slovenska k Medzinárodnému dňu biodiverzity, ktorým je 22. máj, kedy sa každoročne pripomína deň ukončenia prác na Dohovore o biologickej diverzite. Témou tohtoročného Dňa biodiverzity bola „Biodiverzita, rozvoj a zníženie chudoby“.

Účastníci konferencie konštatovali, že strata alebo zníženie biodiverzity je veľmi závažný proces, pretože znamená nielen vyhynutie a ubúdanie organizmov na Zemi, ale aj znížovanie schopnosti Zeme poskytovať ľudstvu potrebné úžitky a služby. Preto sa prístup spoločnosti k biodiverzite, jej ochrane, udržateľnému využívaniu jej zdrojov a funkcií stáva symbolom jej vyspelosti a ďalšieho rozvoja. Za najdôležitejšie účastníci považujú zabezpečiť väčšiu inštitucionálnu podporu a stabilitu pre vykonávanie záväzkov vyplývajúcich pre Slovensko z medzinárodných dohovorov (Európskeho dohovoru o krajine a Dohovoru o biologickej diverzite) a partnerskú spoluprácu pre praktickú realizáciu jednotlivých opatrení.

Ing. Martin Lakanda

Slovenská agentúra životného prostredia
martin.lakanda@sazp.sk